

ЦЕНТРИ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Боряк Оксана Володимирівна,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач-професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0003-2484-1237
Researcher ID: Z-1041-2018

Центри реабілітації – це спеціалізовані установи або заклади, де надається комплексна медична, психологічна та соціальна допомога людям з різними видами фізичних або психічних обмежень, травмами чи захворюваннями. Їх основна мета полягає в реабілітації та відновленні функцій тіла, покращенні якості життя та інтеграції пацієнтів у суспільство. У таких центрах зазвичай пропонуються різноманітні терапевтичні, реабілітаційні та соціальні програми, спрямовані на покращення фізичного стану та психологічного самопочуття людей з обмеженнями можливостями здоров'я, порушеннями психофізичного розвитку.

В країнах Європи існує велика кількість реабілітаційних центрів, що спеціалізуються на наданні допомоги пацієнтам з різними видами потреб. Ці центри можуть пропонувати широкий спектр послуг, включаючи фізичну терапію, реабілітацію після операцій, лікування травм, а також реабілітацію для людей з обмеженими можливостями здоров'я, такими як обмеження життєдіяльності (інвалідність), захворювання нервової системи, вроджені порушення або труднощі з опорно-руховою діяльністю.

Центри реабілітації в країнах Європи (Німеччині, Франції, Польщі) зазвичай відомі своєю високою якістю послуг та використанням сучасних методик лікування. Вони мають кваліфікованих фахівців, включаючи лікарів, фізіотерапевтів, психологів, логопедів та інших спеціалістів, які працюють над індивідуальними програмами для кожного клієнта. Багато реабілітаційних центрів також співпрацюють зі страховими компаніями або медичними фондами для оплати послуг.

Ці центри зазвичай надають висококласну допомогу і підтримку пацієнтам у відновленні їх фізичного стану та психологічного самопочуття.

Сьогодні в Україні реабілітаційні центри спеціалізуються на наданні різних видів послуг для пацієнтів з різними потребами. Деякі з них в основному спрямовані на медичну реабілітацію після операцій, травм або хвороб, інші фокусуються на соціальну або професійну реабілітацію.

Ці установи поділяються на: медичні, психіатричні, соціальні, онкологічні, дитячі, нейрореабілітаційні реабілітаційні центри.

Ці реабілітаційні центри можуть надавати широкий спектр послуг, включаючи фізичні та психологічні методи лікування, фізіотерапію, психотерапію, реабілітаційні вправи, а також консультативну підтримку та навчання у сфері самозахисту або самостійного функціонування.

Ключові слова: центри реабілітації, реабілітація, реабілітаційні заходи, соціально-реабілітаційна допомога, порушення психофізичного розвитку, особливі освітні потреби, діти з обмеженнями життєдіяльності (інвалідністю).

Boriak Oksana. Rehabilitation centers in Ukraine: realities and prospects

Rehabilitation centers are specialized institutions or facilities that provide comprehensive medical, psychological and social assistance to people with various types of physical or mental disabilities, injuries or diseases. Their main goal is to rehabilitate and restore body functions, improve the quality of life and integrate patients into society. Such centers usually offer a variety of therapeutic, rehabilitation and social programs aimed at improving the physical condition and psychological well-being of people with disabilities and psychophysical developmental disorders.

There are a large number of rehabilitation centers in Europe that specialize in helping patients with different types of needs. These centers can offer a wide range of services, including physical therapy, rehabilitation after surgery, treatment of injuries, and rehabilitation for people with disabilities such as disabilities, nervous system diseases, congenital disorders, or difficulties with locomotion.

Rehabilitation centers in European countries (Germany, France, Poland) are usually known for their high quality of services and the use of modern treatment methods. They have qualified professionals, including doctors, physiotherapists, psychologists, speech therapists, and other specialists who work on individual programs for each client. Many rehabilitation centers also work with insurance companies or health funds to pay for services.

These centers usually provide high-quality care and support to patients in restoring their physical condition and psychological well-being.

Today, rehabilitation centers in Ukraine specialize in providing different types of services for patients with different needs. Some of them are mainly aimed at medical rehabilitation after surgeries, injuries or illnesses, while others focus on social or vocational rehabilitation.

These institutions are divided into: medical, psychiatric, social, oncological, children's, neurorehabilitation rehabilitation centers.

These rehabilitation centers can provide a wide range of services, including physical and psychological treatments, physiotherapy, psychotherapy, rehabilitation exercises, as well as counseling support and training in self-advocacy or independent functioning.

Key words: rehabilitation centers, rehabilitation, social and rehabilitation assistance, psychophysical developmental disorders, special educational needs, medical institutions, children with disabilities.

Вступ. Сьогодні в Україні залишається актуальним і набуває ще більшої гостроти питання комплексної реабілітації різних категорій осіб: з обмеженими можливостями здоров'я, обмеженнями життєдіяльності, порушеннями психофізичного розвитку, особливими освітніми потребами, військових. Комплексна реабілітація охоплює широкий спектр медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, спортивних, соціальних та побутових заходів з метою відновлення та компенсації втрачених / порушених функцій організму.

Всі вище зазначені категорії осіб потребують подальшої реабілітації, спрямованої на подолання медичних, соціальних, психологічних труднощів.

Для осіб із обмеженням життєдіяльності, реабілітація є необхідною складовою медичної допомоги. Організована вчасно та належним чином, реабілітаційна програма сприяє досягненню оптимальних результатів у лікуванні, зменшує або запобігає виникненню ускладнень, а також мінімізує або уповільнює розвиток інвалідизаційних наслідків хвороби.

Реабілітаційні заходи включають програми спрямовані на усунення ускладнень, які виникають внаслідок тієї чи іншої хвороби, що спричинює обмеження життєдіяльності.

Матеріали та методи. Методами дослідження були: аналіз першоджерел щодо вивчення досвіду впровадження комплексних реабілітаційних заходів для осіб з обмеженнями життєдіяльності, що дає змогу належним чином сформулювати теоретичні положення та практичні рекомендації у цій сфері; визначено методичні підходи до виявлення потреб дітей з обмеженнями життєдіяльності у комплексних реабілітаційних послугах; узагальнено методичні підходи до визначення потреб вище зазначеної категорії дітей у комплексних реабілітаційних послугах та здійснено порівняльний аналіз існуючих методичних підходів до визначення потреб дітей із порушеннями психофізичного розвитку у комплексних реабілітаційних послугах в Україні.

Результати дослідження. Сьогодні реабілітація тісно асоційована з поняттям обмеження життєдіяльності. Національні та міжнародні документи, включаючи Конвенцію про права осіб з інвалідністю, пропонують визначення цього поняття, проте багато країн в останні роки розширюють його в межах, відступаючи від міжнародних стандартів.

Наприклад, в Новій Зеландії обмеження життєдіяльності включає поняття «наявності організмів у тілі, що можуть призвести до захворювання» [4].

В Ірландії, поняття обмеження життєдіяльності включає такі складові, як «функціональна неспроможність, деформація або аномалії у будові будь-якої частини тіла», «стан або порушення, що впливає на процес навчання людини в порівнянні з тими, хто не має таких обмежень», а також «порушення мислення, сприйняття, емоцій або судження, що впливають на поведінку людини» [4].

Багато країн розглядають обмеження життєдіяльності не лише як стан тривалої непрацездатності, але

також враховують тимчасові порушення функціонування людини.

Всесвітня організація охорони здоров'я прогнозує, що 15% або 1 мільярд людей у світі мають обмеження життєдіяльності, а з урахуванням демографічних тенденцій ця цифра до 2050 р. може подвоїтися.

Більшість з цих осіб потребують різних видів реабілітаційних послуг та допоміжних технологій, а також соціальних служб як для самої особи, так і для її родини.

Однак, більшість оцінок свідчить про те, що навіть у розвинених країнах не всі потреби в реабілітаційних послугах задовольняються.

Відповідно, наявність різноманітних розумінь обмежень життєдіяльності не відображає єдиної стратегії розвитку системи реабілітації. Структури та норми регулювання значно відрізняються навіть у країнах Європи.

У дослідженнях Л. Остролицької зазначається, що «різновекторні питання соціальної реабілітації є предметом вивчення вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків. Загально-технологічні підходи щодо соціальної реабілітації осіб з інвалідністю досліджували вітчизняні науковці: Н. Бастун, Н. Бутенко, О. Глоба, Н. Гусак, І. Іванова, Н. Комарова, А. Кунцевська, Р. Кравченко, Р. Левін, М. Мамчура, О. Молчан, Т. Семигіна, А. Скорбатюк, А. Тиганов; зарубіжні вчені: Ж. Вилкен, Р. Дарлинг, Н. Дементьева, Н. Корельська, О. Красюкова-Енс, Д. Райкус, М. Селігман, А. Уорд, Т. Хаммарберг, Д. Холландер, О. Холостова, О. ЯрьськаСмирнова» [3, с. 18].

Далі дослідниця відокремлює, що «вивченню особливостей соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю з інвалідністю присвячені праці сучасних українських та зарубіжних дослідників: О. Безпалько, Ю. Богинська, Г. Бутова, О. Глоба, А. Капська, Н. Комарова, Н. Мирошніченко, І. Пінчук, С. Толстоухова, А. Шевцов; у тому числі із сім'ями, що виховують дітей з інвалідністю: Т. Алексєнко, Б. Бейкер, Н. Бутенко, Н. Грабовенко, Н. Заверико, М. Карпа, З. Кияниця, М. Лехолетова, Т. Лях, І. Макаренко, М. Радченко, Т. Соловійова» [3, с. 19].

«Проте, питання роботи центрів реабілітації дітей та молоді з інвалідністю отримали лише опосередковане представлення у наукових дослідженнях, зокрема, у контексті вирішення питань соціалізації, профорієнтації (Л. Коваленко, Н. Мирошніченко, А. Тиганов), соціальної адаптації (А. Кунцевська, К. Молчанова, Ю. Популяченко), формування життєвих компетентностей дітей з інвалідністю в центрах ранньої соціальної реабілітації (В. Ляшенко), фізичної культури в реабілітаційних центрах (О. Яшна). У деяких роботах приділяється увага професійному рівню фахівців, які надають реабілітаційні послуги (Т. Веретенко, Т. Єжова, К. Молчанова, Г. Першко) і управлінському (О. Бацман, О. Бісмак, Д. Дехтяренко), однак, у цих працях розвиток центрів та специфіка їхньої діяльності подані опосередковано» [3, с. 20].

На нашу думку, упродовж останніх років фахівці не приділяли належної уваги питанням створення та функ-

ціонування сучасних реабілітаційних центрів для осіб із порушеннями психофізичного розвитку. Зазначені аспекти обговорювалися частково в програмах соціальної, фізичної та професійної реабілітації осіб із обмеженими можливостями здоров'я, зокрема у контексті надання їм медичних послуг. Тим не менше, головний акцент у реабілітаційних центрах різних профілів робиться на відновленні здоров'я пацієнтів, що є важливим етапом після надання невідкладної допомоги та інтенсивного лікування.

Як зазначає О. Бісмак «... в США та країнах Європи існують багатопрофільні центри ортопедичної, неврологічної, трудової, спортивної та інших видів реабілітації, то в Україні в основному є медичні установи (лікарні та військові госпіталі), реабілітаційні центри вузького профілю та оздоровчі заклади (санаторії, спа-центри і фітнес-клуби). Більшість з цих установ не пристосовані для прийому інвалідів та маломобільних груп населення і не має потрібної спеціалізації» [1, с. 6].

Далі авторка продовжує «Особливо звертає увагу досвід держави Ізраїль, де антитерористичні операції проводяться постійно з початку створення цієї країни. У них є багаторічний та надзвичайно важливий досвід з вирішення проблем реабілітації хворих та постраждалих в бойових діях саме в сучасних універсальних реабілітаційних центрах. В цих центрах є ортопедична, неврологічна, кардіологічна, респіраторна та інші види реабілітації. Реабілітаційні центри в Ізраїлі забезпечують можливо ранній початок реабілітації хворих, її етапність, наступність і безперервність, комплексний характер реабілітаційних заходів, індивідуальний підхід до кожного конкретного хворого з урахуванням характеру перенесеного захворювання, травми чи поранення, функціонального статусу і його особистісних особливостей» [1, с. 7].

У дослідженнях С. Литовченко висвітлено ретроспективу становлення реабілітаційних центрів для дітей із порушеннями психофізичного розвитку (ППФР). Відповідно до досліджень ученої у історичному контексті важливо відзначити, що ще у середині 90-х років ХХ століття завдяки ініціативі недержавних організацій та батьків дітей з ППФР, а також за підтримки міжнародних недержавних фондів, з'явилася низка навчально-реабілітаційних центрів як спеціальних закладів нового типу. Ці заклади надавали послуги переважно дітям з розладами аутичного спектру (РАС) та складними комплексними порушеннями, які зазнавали труднощі у навчанні в традиційних освітніх закладах [2].

Важливо відзначити, що сьогодні реабілітація розглядається як всебічний і комплексний процес, в якому психолого-педагогічний супровід є ключовим компонентом. Зокрема, в сучасному підході «комплексної реабілітації дітей із ППФР» обов'язковим є об'єктивне виявлення (скринінг), діагностика порушень ППФР, заняття та консультації з розвитку опорно-рухового апарату, мовлення та психічних процесів (психолого-педагогічний супровід). Це, безсумнівно, сприятиме соціальній адаптації дитини, її самореалізації та успішній інтеграції. Реабілітація має на меті

запобігти вторинним відхиленням у розвитку дітей із ППФР та створити умови для їх навчання та соціалізації відповідно до їхніх індивідуальних потенційних можливостей.

Відповідно, реабілітаційні центри для дітей із ППФР спрямовані на надання комплексної підтримки та відновлення різних аспектів їхнього здоров'я та функцій. Ці центри зазвичай надають індивідуалізовані програми, що охоплюють фізіотерапію, реабілітаційні вправи, психотерапію, логопедичну допомогу та інші спеціалізовані послуги. Мета полягає в поліпшенні як фізичного, так і психічного стану дітей, сприяючи їхньому повноцінному інтегруванню в суспільство.

Специфіка реабілітаційних центрів для дітей із ППФР в Україні визначається рядом ключових аспектів, орієнтованих на надання комплексної підтримки та відновлення різних аспектів їхнього здоров'я та функцій. До цих ключових аспектів відносяться:

Індивідуальні програми розвитку. Реабілітація зазвичай передбачає розробку індивідуальних програм для кожної дитини, враховуючи її особливі потреби та можливості. Індивідуальні програми розвитку в реабілітаційному центрі є персоналізованими планами, розробленими для кожної конкретної дитини з метою забезпечення максимальної підтримки та поліпшення її фізичного, психологічного, соціального або емоційного стану. Ці програми спрямовані на досягнення конкретних цілей та враховують індивідуальні потреби та можливості кожної дитини.

Основні характеристики індивідуальних програм розвитку в реабілітаційних центрах включають оцінку потреб і можливостей, початкова оцінка стану і потреби дитини проводиться з урахуванням її фізичного здоров'я, психічного стану, соціального середовища та інших факторів; формулювання цілей і завдань: на основі оцінки розробляються конкретні цілі та завдання, які слід досягти під час реабілітаційного процесу; обрання методів та підходів: визначаються методи та підходи, які будуть використовуватися для досягнення цілей, включаючи різноманітні терапевтичні, педагогічні та соціальні практики; індивідуальні заняття та тренування, спрямованих на розвиток конкретних навичок або відновлення функцій; моніторинг та оцінка прогресу який забезпечується з метою коригування програми відповідно до поточних потреб та досягнутого рівня розвитку; взаємодія з батьками або опікунами, щоб забезпечити підтримку та продовжити роботу вдома; гнучкість та адаптація: програма повинна бути гнучкою та адаптованою до змін в стані особи та її потребах, забезпечуючи ефективні корекції при необхідності.

Індивідуальні програми розвитку в реабілітаційних центрах враховують унікальність кожної дитини та спрямовані на оптимальне досягнення її потенційних можливостей.

Мультиспеціалізовані послуги: центри надають різноманітні послуги, такі як фізіотерапія, логопедія, окупаційна терапія, психотерапія, соціальна реабілітація тощо та включають широкий спектр індивідуальних

та групових інтервенцій, спрямованих на поліпшення фізичного, психологічного та соціального стану.

Найбільш поширеними є: терапія руху та фізіотерапія для покращення моторики, координації та м'язів опорно-рухового апарату, загального стану здоров'я; логопедична допомога в розвитку мовлення, включаючи артикуляційну, лексичну та граматичну сторони; виявлення та корекція проблем з зором через використання спеціальних вправ та технік; музикотерапія, як засобу для поліпшення фізичного та психічного здоров'я; арт-терапія: застосовує різні художні техніки для вираження емоцій та поліпшення самопочуття; соціальна та емоційна підтримка: професіонали працюють з дітьми, щоб поліпшити навички соціалізації, розвинути емоційну стійкість та взаємодію з оточуючими; технологічні інновації: застосовуються спеціалізовані технології для покращення комунікації, розвитку навичок та інших аспектів розвитку.

Ці послуги розробляються індивідуально для кожної дитини, враховуючи її потреби та можливості. Мета полягає в створенні інтегрованого підходу до розвитку та підтримки дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

Фізична реабілітація – це комплексні заходи, спрямовані на покращення фізичного стану та функціональної активності дітей з ППФР. Ця область реабілітації включає в себе ряд дієвих методів та підходів найбільш поширеними серед яких є: фізіотерапія – спеціалізовані вправи та процедури, спрямовані на відновлення рухового апарату, покращення координації рухів та зміцнення м'язів; реабілітаційна гімнастика – комплекс фізичних вправ, спеціально адаптованих для врахування потреб дітей із ППФР; масаж, цей метод спрямований на поліпшення кровообігу, розслаблення м'язів та підтримання оптимальної гнучкості; гідротерапія – використання водних процедур для полегшення фізичного навантаження, зменшення напруги та поліпшення координації; ерготерапія – застосування різних технік та вправ для розвитку навичок самообслуговування та підтримки участі в повсякденних активностях; лікувальна фізкультура – систематичні фізичні навантаження з метою загального покращення фізичного стану; апаратні методи реабілітації – використання спеціалізованих медичних пристроїв для покращення рухової активності та корекції фізичних відхилень; ігрова терапія – залучення дітей до фізичних активностей через гру та розваги, що сприяє не лише фізичному, але й психосоціальному розвитку.

Фізична реабілітація в реабілітаційних центрах спрямована на досягнення оптимальної рухової активності, поліпшення фізичного здоров'я та сприяння повноцінному участю дітей у житті. Індивідуальний підхід та врахування особливих потреб кожної дитини є ключовими принципами цього процесу.

Командна робота фахівців: лікарів, фізіотерапевтів, логопедів, психотерапевтів, психологів, які спільно розробляють та реалізують індивідуальну реабілітаційну програму для кожної дитини з ППФР. Командна робота фахівців реабілітаційних центрів – це важливий аспект

успішної та ефективної допомоги дітям із ППФР. Такий підхід передбачає взаємодію спеціалістів різних напрямків та професій, щоб забезпечити комплексні послуги та охопити різні аспекти реабілітації дитини. Основні елементи командної роботи фахівців реабілітаційних центрів включають: інтердисциплінарний підхід, який передбачає співпрацю фахівців з різних галузей, таких як фізіотерапевти, логопеди, психологи, соціальні працівники та інші, для розв'язання різних аспектів проблем клієнтів; індивідуальний підхід: Розробка індивідуальних планів реабілітації для кожного клієнта, з урахуванням його унікальних потреб та можливостей.

Спільне прийняття рішень, яке передбачає обговорення та узгодження планів реабілітації на зібраннях команди фахівців. Забезпечення відкритого та ефективного обміну інформацією між членами команди для кращого розуміння ситуацій та потреб кожної дитини індивідуально.

В межах командної роботи фахівців реабілітаційних центрів є постійною активна участь у професійних тренінгах та оновлення знань для забезпечення високого рівня кваліфікації фахівців. Одночасно, здійснюється залучення родин та близьких до процесу реабілітації та надання підтримки для покращення результатів.

Безумовним є *моніторинг та оцінка:* систематичне відстеження прогресу клієнтів та адаптація планів реабілітації відповідно до їхніх потреб.

Командна робота в реабілітаційних центрах дозволяє забезпечити комплексний та індивідуалізований підхід до клієнтів, підвищуючи ефективність надання послуг та покращуючи їхню якість життя.

Технічні засоби та обладнання: реабілітаційні центри забезпечують доступ до спеціалізованих технічних засобів та обладнання, таких як медичні прилади, реабілітаційні технології та обладнання.

Співпраця з батьками. Центри активно залучають батьків у процес реабілітації, надаючи їм необхідні знання і підтримку для продовження роботи вдома.

Соціальна інтеграція. Основною метою є підготовка дітей до повноцінного включення в суспільство, сприяючи їхній соціальній інтеграції та самостійності.

Ці аспекти сприяють створенню ефективної системи реабілітації для дітей із порушеннями психофізичного розвитку в Україні.

Висновки. Реабілітація дітей із порушеннями психофізичного розвитку представляє собою систему заходів, спрямованих на корекцію та розвиток, призначених для зменшення чи подолання фізичних чи психічних порушень у цієї категорії дітей. Мета цих закладів полягає наданні як освітніх так і реабілітаційних послуг: розвитку знань, навичок і умінь, які сприятимуть подоланню труднощів у розвитку, а також в освоєнні побутових та соціальних навичок. Важливою є можливість розвитку власних здібностей та повноцінної інтеграції цих дітей у соціальне життя суспільства.

Реабілітаційні центри для дітей із ППФР сьогодні, як і інші заклади освіти, потребують ретельної уваги і підтримки з боку держави.

Реабілітаційні послуги для дітей із ППФР включають комплекс заходів, спрямованих на відновлення та підтримку їхнього фізичного, розумового та соціального розвитку. Ці послуги розробляються та надаються враховуючи індивідуальні потреби

та особливості кожної дитини із ППФР. Реабілітаційні центри сприяють підтримці та позитивного впливу на стан здоров'я, фізичних та психічних функцій дітей і є невід'ємною складовою комплексної корекційно-розвиткової роботи.

Література:

1. Бісмак О. В. Реабілітаційних закладів в Україні. *Освітологічний дискурс*, 2015, № 4 (12). С. 1–12.
2. Литовченко С. Навчально-реабілітаційний центр як сучасна форма організації освіти дітей із порушенням слуху. *Особлива дитина: навчання і виховання*. № 1, 2017. С. 78–85.
3. Остролуцька Л. Розвиток центрів реабілітації дітей та молоді з інвалідністю в Україні (90-ті рр. XX – початок XXI століття). URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36223/1/dis_Остролуцька%20Л.І.pdf
4. Реабілітаційні послуги: які вони нині в Україні та світі, і чи змінить ситуацію новий законопроект. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2020/08/5/241868/>

References:

1. Bismak, O. V. (2015). Reabilitatsiinykh zakladiv v Ukraini. *Osvitohichnyi dyskurs*, № 4 (12). S. 1–12 [Rehabilitation institutions in Ukraine]. *Educational discourse*, № 4 (12). pp. 1–12 [in Ukrainian].
2. Lytovchenko, S. (2017). Navchalno-reabilitatsiinyi tsentr yak suchasna forma orhanizatsii osvity ditei iz porushenniam slukhu. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*. № 1, S. 78–85 [Educational and rehabilitation center as a modern form of education for children with hearing impairment]. *A special child: education and upbringing*. № 1, pp. 78–85 [in Ukrainian].
3. Ostrolyucz'ka, L. (2021). Rozvy`tok centriv reabilitaciyi ditej ta molodi z invalidnistyu v Ukrayini (90-ti rr. XX – pochatok XXI stolittya). [The development of rehabilitation centers for children and youth with disabilities in Ukraine (1990 – early twenty-first century)]. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36223/1/dis_Остролуцька%20Л.І.pdf [in Ukrainian].
4. Reabilitatsiini posluhy: yaki vony nyni v Ukraini ta sviti, i chy zminyt sytuatsiiu novyi zakonoproekt [Rehabilitation services: what they are like in Ukraine and in the world today, and whether the new draft law will change the situation]. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2020/08/5/241868/> [in Ukrainian].